

Rekenkamer Metropool Amsterdam

jaarverslag

22 mei 2017

2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019

R m a

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Missie van de rekenkamer	7
1.2	Indeling en opzet	7
2	Beleidsvisie	9
3	Resultaten	11
3.1	Wat is er afgesproken?	11
3.2	Wat is er gedaan voor Amsterdam?	12
3.3	Wat is er gedaan voor Zaanstad?	22
3.4	Overzicht van de prestaties	23
3.5	Ontwikkelen onderzoeksprogramma's	24
3.6	Overige activiteiten	25
3.7	Wat heeft het gekost?	26
4	Paragrafen	29
4.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	29
4.2	Financiering	29
4.3	Overlegorgaan RMA	30
4.4	Beleids- en organisatieontwikkeling	30
4.5	Bedrijfsvoering	30
5	Jaarrekening	35
5.1	Programmarekening	35
5.2	Toelichting op het overzicht van baten en lasten	35
5.3	Balans	40
5.4	Toelichting op de balans per 31 december 2016	40
5.5	Niet uit de balans blijvende verplichtingen	43
	Overige gegevens van de jaarrekening	45

Voorwoord

Vanaf 2005 hebben de gemeenten Amsterdam en Zaanstad gezamenlijk een rekenkamervoorziening. Vanaf 1 juni 2010 vindt de samenwerking plaats op basis van een gemeenschappelijke regeling die jaarlijks een eigen begroting en jaarverslag opstelt.

De gemeenschappelijke regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam (RMA) stelt voor beide gemeenten jaarlijks een eigen onderzoeksprogramma vast. In dit jaarverslag worden kort de projecten die dit jaar door ons voor Amsterdam en Zaanstad zijn uitgevoerd, besproken. De bijbehorende rapporten en rekenkamerbrieven zijn op onze website te vinden. In het slothoofdstuk van dit verslag is de financiële verantwoording over 2016 te vinden.

Op 1 juni 2016 is een nieuwe periode van 6 jaar ingegaan voor de RMA. De raden van Zaanstad en Amsterdam hebben besloten om deze gemeenschappelijke rekenkamer te continueren en daarbij hun bijdragen voor de komende zes jaar op hetzelfde niveau te houden.

Deze continuering van de RMA kan toch ook gezien worden als een blijk van waardering voor de wijze waarop de medewerkers van de rekenkamer, onderzoekers en ondersteuners, het werk in de afgelopen zes jaar vorm hebben gegeven. Dus alle medewerkers dank voor alle inzet in de afgelopen zes jaar. Maar de waardering is ook een stimulans om weer met energie verder te gaan. De beleidsvisie 2016-2022 zal daarbij de leidraad zijn.

Voor het goede functioneren van een rekenkamer is inbedding in de lokale politiek belangrijk. Daarom ook dank aan de raadsleden voor het vertrouwen en aan mijn directe gesprekspartners in de politiek voor hun regelmatige feedback: het Presidium van de gemeente Amsterdam, het Overlegorgaan RMA, de Klankbordgroep van raadsleden uit de stadsdelen, de Auditcommissie in Zaanstad en de rekeningencommissie van de gemeente Amsterdam. Tot slot, maar niet in de laatste plaats een woord van dank aan de griffies voor hun steun bij het goed laten landen van ons werk bij de raden.

Amsterdam, 22 mei 2017

dr. J.A. de Ridder
bestuurder/directeur Rekenkamer Metropool Amsterdam

1 Inleiding

1.1 Missie van de rekenkamer

De Rekenkamer Metropool Amsterdam verricht onderzoek om de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad te helpen bij hun controlerende taak. Het onderzoek richt zich op doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gemeentelijk bestuur en beleid en de wijze waarop het beleid wordt uitgevoerd.

De rapporten van de rekenkamer zijn bedoeld voor de gemeenteraad en bestuurscommissies van Amsterdam en de gemeenteraad van Zaanstad. De rapporten zijn openbaar. Door actief de kennis uit te dragen die via het uitgevoerde onderzoek is verkregen, wil de rekenkamer een bijdrage leveren aan goed openbaar bestuur.

De rekenkamer wil zelf ook een doelmatige en doeltreffende organisatie zijn, die open en controleerbaar haar werk verricht. Met dit jaarverslag willen wij daaraan bijdragen.

1.2 Indeling en opzet

Bij het opstellen van het jaarverslag zijn de richtlijnen van het besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV) in acht genomen. Het jaarverslag begint met een beleidsmatige verantwoording, waarbij ingegaan wordt op de beleidsvisie van 2011-2016 en de onderzoeken die in 2016 jaar zijn uitgevoerd. Daarna volgen de gebruikelijke paragrafen. De financiële verantwoording over 2016 vindt plaats met behulp van de programmarekening en de balans.

2 Beleidsvisie

Voor de periode 2011-2016 heeft de rekenkamer een beleidsvisie ontwikkeld. De wijze waarop de rekenkamer onderzoeken uitvoert en communiceert met de buitenwereld zijn uitgewerkt in het *Handboek RMA*. Voor de beleidsperiode 2016-2022 is inmiddels een nieuwe beleidsvisie vastgesteld. De beleidsvisies zijn, evenals al onze rapporten, via onze website in te zien en te downloaden.

Accenten

De rekenkamer legt haar ideeën over haar werkzaamheden neer in beleidsvisies. 2016 is het laatste jaar van de beleidsperiode 2011-2016. De taak van de rekenkamer is vastgelegd in de Gemeentewet en blijft uiteraard het uitgangspunt. Wel legt de rekenkamer in de beleidsperiode bij de uitvoering van haar taak een aantal specifieke accenten. Voor de beleidsperiode 2011-2016 waren dat de volgende accenten:

- De rekenkamer wil aandacht besteden aan het bruikbaar maken van onderzoeksresultaten: het accent moet meer liggen op communiceren dan op 'informereren'.
- De rekenkamer wil onderzoeken vanuit verschillende invalshoeken inkleuren: nu weer eens gericht op de ambtelijke organisatie, dan weer op maatschappelijke processen waarop de overheid vat probeert te krijgen.
- De rekenkamer wil variatie in projecten aanbrengen: naast grote projecten ook korte projecten en ad-hoc onderzoek om beter in te spelen op de actualiteit.
- Om het nut van bevindingen te vergroten wil de rekenkamer adviezen uitbrengen waarin bevindingen uit eerder uitgevoerd onderzoek worden gekoppeld aan actuele discussies in de raden. De rekenkamer wil ook een rode draad in projecten aanbrengen door middel van thema's.

Variatie in onderzoeken

De rekenkamer voert verschillende soorten onderzoek uit. Naast regulier onderzoek (waarin diepgaand een bepaald onderdeel van het gevoerde beleid wordt onderzocht) onderscheidt de rekenkamer:

- verkenningen, waarin meer kennis wordt verzameld over een bepaald aspect van het gevoerde bestuur;
- opvolgingsonderzoek dat een paar jaar na publicatie van een rekenkamerrapport wordt uitgevoerd, waarbij wordt nagegaan of en in hoeverre invulling is gegeven aan de aanbevelingen die de rekenkamer destijds deed;
- uitbrengen van gevraagd of ongevraagd advies aan gemeenteraden, indien de rekenkamer daartoe aanleiding ziet;
- verzorgen van thematische publicaties of bijeenkomsten, waarbij aandacht wordt besteed aan de rode draad in projecten en geprobeerd wordt algemene lessen te trekken uit uitgevoerd onderzoek.

3 Resultaten

3.1 Wat is er afgesproken?

Jaarlijks stelt de rekenkamer onderzoeksprogramma's vast voor Amsterdam en Zaanstad. Hierin wordt vastgelegd welke verkenningen en mogelijk nieuwe onderzoeken zijn geprogrammeerd en welke onderzoeken uit vorige onderzoeksprogramma's nog zullen worden afgerond. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de voorgenomen onderzoeksprojecten: de nieuwe projecten 2016 en de nog af te ronden projecten 2015 voor Amsterdam en Zaanstad.

Tabel 3.1 - Overzicht van projecten voor 2016

onderzoeks-programma	project
Amsterdam 2016	<i>Verkenningen en mogelijke nieuwe onderzoeken</i>
	• G4-onderzoek (rekenkamers van Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht)
	• Publieksonderzoek Leefbaarheid van de stad
	• Onderzoek subsidie Zonnepanelen
	• Onderzoek reserve Rode loper
	• Naleving Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) Auditdienst ACAM
	• Rekenkamerdag van de jeugdzorg;
	• Vrijwilligers
	• Toegankelijkheid openbaar vervoer
	• Brandweezorg
	• Cyclus gebiedsplan-budgetvoorstel-begroting-gebiedsplan
	<i>Opvolgingsonderzoeken</i>
	• Aansturing welzijnsinstellingen
	• Luchtkwaliteit
	• Coalitieproject 1012
	• Geheimhouding
	• Uitvoering Wet waardering onroerende zaken (WOZ)
	• Toezicht op voorscholen
	• Buurtgericht werken
	• Monitoring Armoedebeleid (2 ^e)
	• Monitoring verscherpt toezicht cluster Sociaal (3 ^e)
	<i>Afronding eerder toegezegde en al gestarte onderzoeken</i>
	• Privacy voor burgers (het publieksonderzoek 2015)
	• Mantelzorg
	• Inhuur van externen
	• Financiële positie gemeente Amsterdam

onderzoeks-programma	project
	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatbeleid (verzoekonderzoek gemeenteraad) • Renovatie Oostlijn • Recreatieschap Spaarnwoude • Onderzoek subsidie Diversiteit
Zaanstad 2016	<i>Verkenningen</i> <ul style="list-style-type: none"> • Grip op subsidies • Grip op (gemeentelijke) samenwerkingsverbanden • Opvolgingsonderzoek Re-integratiebeleid in Zaanstad <i>Afronding onderzoeksprogramma 2015</i> <ul style="list-style-type: none"> • Financiële positie gemeente Zaanstad • Opvolgingsonderzoek Riolering in Zaanstad

Naast de genoemde projecten in tabel 3.1 werd in 2016 capaciteit gereserveerd voor de volgende activiteiten:

- Adviezen op basis van eerder uitgevoerd onderzoek
- Ad-hoc onderzoek op verzoek van een gemeenteraad
- Ontwikkelen van twee onderzoeksprogramma's 2017 voor Amsterdam en Zaanstad

3.2 Wat is er gedaan voor Amsterdam?

In deze paragraaf beschrijven we de onderzoeken die we voor Amsterdam in 2016 hebben afgerond. In tabel 3.2 geeft een indruk van de doorwerking van de onderzoeken.

- **Drukte en leefbaarheid in de stad, 20 december 2016**

Het onderzoek naar drukte en leefbaarheid in de stad was voor 2016 het publieksonderzoek. Doel van het onderzoek was na te gaan hoe de gemeente omging met de spanning tussen leefbaarheid en de groei van bezoekers aan de stad. De centrale vraag van dit onderzoek luidt: Doen het college en de bestuurscommissies voldoende om de balans tussen

leefbaarheid en toegenomen drukte in de stad te bewaken? We concludeerden in het onderzoek dat zeker veel aandacht heeft voor het leefbaar houden van de stad ondanks de toenemende drukte. Maar de gemeente schiet ook op een aantal punten te kort. Zo waren de doelstellingen van het beleid niet helder, sloten de gebiedsplannen nog onvoldoende aan op het gemeentelijk beleid, begon de visie van het college en concrete uitvoering van plannen uit elkaar te lopen, leverden experimenten, alhoewel een nuttige methode, weinig bruikbare informatie op en viel op dat bij de burger aanwezige kennis nog maar beperkt werd benut. Ook concludeerden we dat de organisatie rond het programma Stad in Balans beter kon. Op basis van het onderzoek formuleerden we

zeven aanbevelingen: Vier aanbevelingen waren gericht op het vergroten van de kennis over de problematiek van drukte en overlast en aan mogelijke oplossingen hiervoor. Twee aanbevelingen gingen over het bepalen van de koers en over de noodzaak deze bij te stellen bij veranderende omstandigheden. En de zevende aanbeveling ging over de versteviging van de positie van het team dat belast is met de coördinatie van de uitvoering van het programma Stad in Balans.

- **Opvolgingsonderzoek Uitvoeringwet WOZ in Amsterdam, 15 december 2016**

We keken of het college de acht aanbevelingen uit het onderzoek Uitvoering van de Wet WOZ in Amsterdam uit 2012 heeft opgevolgd. Met dit opvolgingsonderzoek constateert de rekenkamer dat in december 2016 vijf aanbevelingen zijn uitgevoerd, één aanbeveling gedeeltelijk is uitgevoerd en dat twee aanbevelingen niet zijn uitgevoerd. Op

basis van de bevindingen formuleerde de rekenkamer drie aandachtspunten. Allereerst vinden we dat de gemeente meer prioriteit moet geven aan het in beeld krijgen van de uitvoeringskosten en de kostendekkendheid. Ten tweede zien we dat vanwege de overgang naar een nieuw informatiesysteem de voortgang van de ontwikkeling van de BR-WOZ aandacht blijft verdienen. Ten derde constateren we dat de rve¹ Belastingen in staat zou moeten zijn informatieve rapportages op te leveren over de bezwaarafhandeling, zoals de rekenkamer in 2012 publiceerde. De gemeenteraad heeft dergelijke rapportages niet ontvangen. Wij vragen daarom aandacht voor het periodiek en proactief opstellen van rapportages over de bezwaarafhandeling van de wet WOZ.

- **Tweede opvolgingsonderzoek Armoedebeleid in Amsterdam, 16 november 2016**

Omdat bij het eerste opvolgingsonderzoek in 2014 bleek dat de meeste aanbevelingen nog in uitvoering waren, hebben we in 2016 voor de tweede keer onderzocht of de gemeente de aanbevelingen van het onderzoek naar het Armoedebeleid in Amsterdam uit 2010 had uitgevoerd. In dit tweede opvolgingsonderzoek concluderen we dat drie van de

aanbevelingen uit het onderzoek van 2010 niet zijn uitgevoerd, twee aanbevelingen gedeeltelijk en vijf aanbevelingen helemaal. In vergelijking met het eerste opvolgingsonderzoek uit 2014 zien we bij de opvolging van acht van de tien aanbevelingen een verbetering en bij twee aanbevelingen een verslechtering. Bij het tweede opvolgingsonderzoek concluderen we dat de gemeente nog geen goed zicht heeft op de armoedeval en de maatregelen om deze tegen te gaan. Daarnaast zien we bij de gemeente weinig

¹ Na de gemeentelijke reorganisatie per 1 januari 2015 zijn de gemeentelijke diensten omgevormd tot resultaatverantwoordelijk eenheden (rve's).

inzet om uitvoeringskosten in beeld te krijgen. Ten aanzien van beide conclusies formuleerden we een aandachtspunt.

Opvolgingsonderzoek Aansturing welzijn welzijnsinstellingen, 3 november 2016

Bij dit opvolgingsonderzoek is de eerste conclusie dat de context waarin de aansturing van welzijnsinstellingen plaatsvindt substantieel is gewijzigd sinds 2012, het jaar waarin het oorspronkelijke onderzoek plaatsvond. Dat maakte een oordeel over de mate waarin de aanbevelingen uit 2012 zijn opgevolgd door het college en de dagelijkse besturen van de stadsdelen weinig zinvol. Maar verschillende knelpunten die in 2012 zijn

gesignaleerd spelen echter nog steeds. Er kleven een aantal hardnekkige problemen aan het zakelijke model dat vanaf de jaren 90 het leidend principe vormt bij de aansturing van welzijnswerk. De uitwerking van gewenste maatschappelijke effecten in betekenisvolle resultaat- en prestatie-indicatoren schiet tekort. Er is meer aandacht voor het verhaal achter de cijfers, maar een goede balans tussen tellen en vertellen is nog niet gevonden en de dossiervorming is nog versnipperd. De Amsterdamse subsidie-systematiek bemoeilijkt nog steeds het integraal werken. Naast deze oude knelpunten heeft de gewijzigde context ook tot nieuwe knelpunten geleid. In de praktijk zijn zowel de centrale stad als de stadsdelen bij de inhoud en de uitvoering betrokken, waardoor de rollen van partner en opdrachtgever nog meer hybride zijn geworden. Instellingen hebben soms te maken met meerdere gemeentelijke opdrachtgevers, waarbij de onderlinge afstemming niet altijd goed is geregeld. In ons advies vragen we om aandacht voor de oude en nieuwe knelpunten.

- **Opvolgingsonderzoek Toezicht op de voorscholen, 27 oktober 2016**

Met dit opvolgingsonderzoek is nagegaan in hoeverre het college van burgemeester en wethouders de 5 aanbevelingen uit het rapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht* (september 2012) heeft opgevolgd. Wij concludeerden dat het college twee aanbevelingen volledig en twee aanbevelingen gedeeltelijk heeft uitgevoerd.

Verder zagen we dat één aanbeveling voor een deel nog in uitvoering was. Zo is wel al een methode voor risicogestuurd toezicht ontwikkeld, maar was men ten tijde van het onderzoek nog bezig deze in te voeren. In de rekenkamerbrief naar aanleiding van het opvolgingsonderzoek vroeg de rekenkamer aandacht voor de nieuw te ontwikkelen gemeentelijke visie, de transparantie over het aantal interventies van de gemeente bij overtredingen en het verbeteren van de samenwerking tussen de GGD en de vve-accounthouders² van de rve Onderwijs, Jeugd en Zorg.

² vve = vroeg- en voorschoolse educatie.

- **Reserves Economie, 15 juli 2016**

In juli publiceerden we de resultaten van ons onderzoek Reserves Economie. Onze hoofdconclusie was dat reserves vaak niet zichtbaar en weloverwogen worden ingesteld en dat de informatievoorziening en transparantie voor de gemeenteraad beter kan. Het beheer van de reserves is globaal gesproken wel op orde. De rekenkamer deed zes aanbevelingen ter verbetering. Het college was vooral kritisch over de aanbeveling om de gemeenteraad meer continue inzicht te geven in welk deel van de reserves nog vrij besteedbaar is. De raad heeft alle aanbevelingen overgenomen en het college via een motie verzocht om bij het inzichtelijk maken van de vrije ruimte een ingroeimodel te hanteren.

- **Mantelzorgondersteuning, 7 juli 2016**

In dit onderzoek is de rekenkamer nagegaan of het gemeentelijke mantelzorgbeleid goed is vormgegeven en er voldoende inzicht is in de geleverde prestaties, resultaten en effecten. Onze conclusie is dat de gemeente zich inzet om een goed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers te organiseren. Er wordt veel onderzoek gedaan, er worden tal van

activiteiten ondernomen en er zijn aanvullende middelen ter beschikking gesteld. Maar de inzet van de gemeente is versnipperd; er ontbreekt richting en overzicht. Het is daarom de vraag of mantelzorgers wel daadwerkelijk worden geholpen. Slechts 10% van de mantelzorgers maakt gebruik van het ondersteuningsaanbod. Meer mantelzorgers bereiken is lastig, omdat ze zich zelf vaak niet als zodanig zien. Maar het aanbod blijkt ook te algemeen te zijn en niet aan te sluiten bij de specifieke behoeften. Verder is het aanbod onoverzichtelijk en blijkt het soms niet toegankelijk voor een mantelzorger die niet in het betrokken stadsdeel woont. De rekenkamer deed vijf aanbevelingen, die voor een deel kritisch zijn ontvangen door het college. De rekenkamer is van mening dat als de gemeente meer inzet van het eigen netwerk nastreeft, zij dan ook een duidelijke visie dient te hebben op wat zij van het sociale netwerk verwacht.

- **Aanbod openbaar vervoer, 29 juni 2016**

De rekenkamer onderzocht of door het wegvallen van tram- en bushaltes en een paar tram- en buslijnen het aanbod aan openbaar vervoer in de stad is verminderd. We constateren dat het totaal aantal haltes in Amsterdam tussen 2010 en 2016 met 224 is verminderd; een afname van 16%. Er verdwenen bijna evenveel haltes door het

opheffen van lijnen als door het opheffen van haltes op bestaande lijnen. Bij de opheffing van haltes is voldaan aan de normen die voor de ontsluiting van woon- en werkgebieden door de Stadsregio zijn gesteld.

De bijdrage van het opheffen van haltes aan de verkorting van de reistijden is beperkt geweest. Het opheffen van hele lijnen draagt aanzienlijk bij aan de doelmatigheid van het openbaar vervoer, maar het opheffen van haltes op bestaande lijnen nauwelijks. Op grond hiervan doet de rekenkamer 4 aanbevelingen aan de Stadsregio en de gemeente. De aanbevelingen van de rekenkamer zijn kritisch ontvangen, zowel door het college en het dagelijks bestuur van de Stadsregio, als door de gemeenteraad. De gemeenteraad besloot uiteindelijk alleen kennis te nemen van het rapport.

- **Opvolgingsonderzoek Luchtkwaliteit in Amsterdam, 29 juni 2016**

In juni 2016 hebben we gerapporteerd over het opvolgingsonderzoek luchtkwaliteit in Amsterdam. Uit dit onderzoek blijkt dat het college alle aanbevelingen uit ons onderzoek van juni 2011 heeft opgepakt.

Twee aanbevelingen waren volledig uitgevoerd en vijf aanbevelingen zijn gedeeltelijk uitgevoerd of nog in uitvoering.

We zagen dat vanwege het aspect gezondheid het beleid in 2015 door de gemeente is aangescherpt. Voor het jaar 2025 wil de gemeente een schonere lucht hebben dan op basis van de wet is voorgeschreven. Echter, ten tijde van ons onderzoek wordt nog niet aan de wettelijke normen voldaan, terwijl dat per 1 januari 2015 wel had gemoeten. De bevindingen van ons onderzoek hebben ertoe geleid dat we de gemeente drie aandachtspunten hebben meegegeven. Als eerste geven we aan dat aandacht voor de luchtkwaliteit nodig blijft. Verder vinden we dat er bij de beleidsvorming aandacht moet zijn voor integrale afweging van (maatschappelijke) kosten en effecten. Tot slot vindt de rekenkamer het wenselijk dat de voortgangsrapportages over de luchtkwaliteit aan de raad worden verbeterd. Bij de behandeling van het rapport in de raadscommissievergadering is er door twee insprekers ingesproken. De raad heeft alle aandachtspunten overgenomen en door middel van een amendement het college opgedragen deze onverkort en integraal over te nemen.

- **Privacy van burgers met een hulpvraag, geeft Amsterdam voldoende aandacht? 24 maart 2016**

De rekenkamer onderzocht de balans tussen gegevensverwerking om hulp te kunnen verlenen en de bescherming van privacy van de burger. Uit het onderzoek blijkt dat actueel privacybeleid ontbreekt, taken en verantwoordelijkheden nog onvoldoende zijn afgebakend en de naleving van privacyregels niet structureel wordt getoetst.

Bovendien zijn hulpverleners niet altijd op de hoogte over hoe zij moeten handelen en worden burgers niet altijd geïnformeerd over hun privacyrechten.

De gemeenteraad heeft unaniem ingestemd met de zes door de rekenkamer geformuleerde aanbevelingen. Ook de motie om alle gemeentelijke domeinen stapsgewijs door te lichten op mogelijke privacyrisico's en de raad zo spoedig mogelijk over de voortgang en daaruit voortvloeiende verbeterpunten te informeren, is met algemene stemmen aangenomen. Dit geldt ook voor de motie om een nieuwe Amsterdamse visie/beleidsplan op te stellen voor de bescherming van persoonsgegevens. Deze visie dient domeinoverstijgend te zijn en als uitgangspunt te dienen voor uitwerkingen op de verschillende beleidsdomeinen.

De Commissie Persoonsgegevens Amsterdam (CPA) heeft aangeven graag een actieve bijdrage te willen leveren aan de opvolging van de aanbeveling van de rekenkamer. Tevens heeft de ambtelijke secretaris van de CPA gemeld dat de G4-gemeenten belangstelling tonen voor het rapport. Het onderwerp en het rapport hebben veel aandacht gekregen in de media, waaronder het NRC, ANP, het Parool, Binnenlands Bestuur, en AT5. Tevens is er een 8 minuten durend interview op Amsterdam FM uitgezonden. De rekenkamer heeft de rapportage besproken met medewerkers van de Autoriteit Persoonsgegevens. In het rapport Verwerking van persoonsgegevens in het sociaal domein: de rol van toestemming (april 2016) komt de Autoriteit Persoonsgegevens met gelijksoortige bevindingen als de rekenkamer. In juni 2016 hebben de rekenkamers Eindhoven en Amsterdam een gezamenlijk artikel gepubliceerd. Daarin zijn de overeenkomsten en verschillen tussen Amsterdam en Eindhoven uiteen gezet.

- **Energiebesparende maatregelen in corporatiewoningen, 23 maart 2016**

In maart 2016 publiceerden we de resultaten van het onderzoek naar het effect van energiebesparende maatregelen in corporatiewoningen. Dit onderzoek hebben wij uitgevoerd op verzoek van de gemeenteraad naar aanleiding van eerder onderzoek naar de effectiviteit van het subsidiëren van labelstappen (november 2014).

Onze hoofdconclusie is dat er geen robuust bewijs is dat het stimuleren van specifieke energiebesparende maatregelen meer effect heeft dan generieke stimulering via de labelstappensubsidie. Wij deden naar aanleiding van dit onderzoek twee aanbevelingen waaronder de aanbeveling om te heroverwegen of het stimuleren van het energiezuiniger maken van woningen onderdeel moet blijven uitmaken van het Amsterdamse klimaatbeleid gezien de tegenvallende resultaten. Het college onderschreef de bevindingen en de conclusies uit het onderzoek maar gaf aan te willen vasthouden aan het energiezuiniger maken van de Amsterdamse woningvoorraad als onderdeel van het Amsterdamse klimaatbeleid.

- **Subsidies diversiteit, 18 februari 2016**

In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre de gemeente een doeltreffende besteding van subsidies voor diversiteit waarborgt. Dat gebeurt nog onvoldoende, vooral bij de subsidieverantwoording en subsidievaststelling. Er is een groot aantal te late of ontbrekende subsidieverantwoordingen (67%) en subsidievaststellingen (53%) en in

sommige gevallen onvoldoende transparantie richting subsidieaanvragen. Ook is er sprake van onduidelijkheden in de verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen het Subsidiebureau Amsterdam en de beleidsafdeling diversiteit. Evaluaties van subsidies hebben nauwelijks plaatsgevonden. De evaluaties die wel zijn uitgevoerd, waren vooral gericht op het proces, enigszins op de resultaten en nauwelijks op de bijdrage van de subsidies aan maatschappelijke effecten. Ook is er weinig aandacht voor doelmatigheid; het budget van de afdeling is flink geslonken en dat geldt niet voor de ambities. Er is wel meer aandacht voor een doeltreffende en doelmatige besteding van subsidies dan voorheen. Voorbeelden hiervan zijn de komst van het Subsidiebureau Amsterdam, een centraal subsidiebeheersysteem en de bestuursopdracht subsidies. Ons onderzoek naar subsidies diversiteit laat echter zien dat er nog meer inspanningen nodig zijn én dat het een proces van lange adem is. De ambtelijke reorganisatie, de bezuinigingen en ook de komst van het Subsidiebureau zorgen voor ingrijpende veranderingen. Dat maakt het lastig om ook gericht te zijn op het goed laten verlopen van het subsidieproces. Voor een doeltreffende besteding van subsidies is dat echter wel van belang.

- **Renovatie Oostlijn, 27 januari 2016**

De renovatie van de Oostlijn, en in het bijzonder het deelproject vluchtwegmaatregelen, kende een lange en problematische geschiedenis. Het project was sterk vertraagd en de kosten van het deelproject waren meer dan verdubbeld (van bijna € 70 miljoen naar € 150 miljoen).

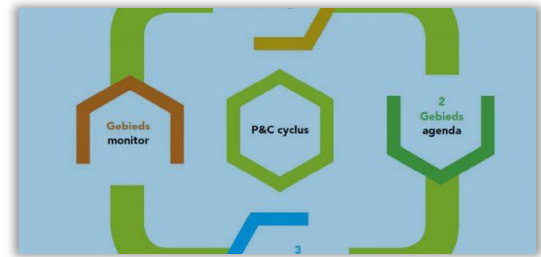
In deze context voerde de rekenkamer haar

onderzoek naar de renovatie van de Oostlijn uit. Doel van het onderzoek was het achterhalen van achterliggende oorzaken voor de gesignaleerde problemen en het trekken van lessen voor toekomstige grote projecten. We concludeerden dat de oorzaken voor de problemen divers waren en in samenhang moesten worden gezien. We constateerden dat het een complex project was om uit te voeren onder andere omdat de dienstregeling van de metro zo min mogelijk mocht worden verstoord. Daarnaast waren er knellende kaders in termen van tijd en geld die er voor zorgden dat voorbereiding en uitvoering voortdurend onder druk stonden. Het maakte de gemeente in de aansturing richting de aannemer ook machteloos. Ten slotte constateerden we dat er binnen het project een gesloten cultuur heerste. Naar aanleiding van deze conclusies formuleerden we negen lessen uit dit project. Daarbij deden we aanbeveling om deze te benutten bij het actualiseren van de lessen van de Noord-Zuidlijn door het formuleren van “nieuwe”

vuistregels voor grote projecten. Tevens deden we aanbeveling om deze “nieuwe” vuistregels periodiek expliciet door de gemeenteraad te laten vaststellen. Daarnaast formuleerden we aanbevelingen gericht op de evaluatie van de regeling risicovolle projecten, de externe inhuur in relatie tot de interne gemeentelijke deskundigheid en over de informatievoorziening richting de gemeenteraad.

- **Begrotingscyclus bestuurscommissies**

Op verzoek van de bestuurscommissies heeft de rekenkamer een beperkte inventarisatie verricht naar de P&C-cyclus van de bestuurscommissies. De rekenkamer signaleerde een aantal knelpunten. De gemeenteraad krijgt een beperkt inzicht in de knelpunten per gebied. De variatie in gebiedsplannen maakt de plannen minder inzichtelijk. Ook is voor burgers de voortgang van activiteiten in de gebieden lastig te volgen. Voor de bestuurscommissies leidt de huidige begrotings-

systematiek tot weinig flexibiliteit richting burger. Er is bovendien sprake van onduidelijkheid en stroperigheid in de ambtelijke organisatie. Omdat het een complex onderwerp betreft dat volop in beweging is (o.a. door wijziging van het bestuurlijk stelsel), zijn de bevindingen meer dan anders een momentopname. Daarom heeft de rekenkamer er voor gekozen de bevindingen niet te publiceren, maar de uitkomsten van de inventarisatie op 24 november 2016 te presenteren aan de leden van de Klankbordgroep Stadsdelen en aan raadsleden. Daarnaast zijn een aantal bevindingen samengevat in een rekenkamerbrief. Deze brief bevat suggesties om de knelpunten op te lossen en is begin 2017 ter kennisname naar de raad gestuurd.

- **3^e monitor verscherpt toezicht cluster Sociaal**

In het onderzoeksprogramma 2016 was een 3^e monitor verscherpt toezicht cluster Sociaal opgenomen. De aanleiding was de conclusie in de 2^e monitorrapportage dat het verbeteren borgingsproces begin 2015 bij de rve’s Werk, Participatie en Inkomen³ stagneerde en op onderdelen zelfs een terugval liet zien.⁴ Gedurende het jaar hebben we de voortgang

rondom het verscherpt financieel toezicht bij het cluster Sociaal gemonitord. We constateerden dat op diverse fronten voortgang is geboekt om de financiële basisstructuur en de prognosekracht te verbeteren.

Het college heeft de gemeenteraad drie maal over de voortgang geïnformeerd. Uit de rapportages blijkt dat de knel- en verbeterpunten worden geadresseerd en opgepakt. Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht met concernbrede verbetertrajecten. Belangrijke aandachtspunten zijn de werk-, taak- en verantwoordelijkheidsverdeling

³ Rve’s Werk, Participatie en Inkomen (WPI) voert grotendeels de taken uit die de dienst DWI tot 1 januari 2015 uitvoerde.

⁴ Rekenkamerbrief Verscherpt financieel toezicht op DWI, tweede monitor d.d. 30 april 2015.

(met name: Directie Middelen en Control, rve Financiën en rve-directeur), de begroting- en verplichtingenadministratie, de maandafluitingen en de prognoses bij de afdeling Educatie en Inburgering. Bij de behandeling in de commissie is het college verzocht om de stapeling van taakstellingen voor de rve's en de risico's duidelijker in beeld te brengen. Verder hebben we geconstateerd dat het huidige verhoogde toezicht door de concerncontroller serieus wordt ingevuld. De bevindingen en adviezen van de concerncontroller zijn onderdeel van de stukken die aan de raadscommissie zijn aangeboden. De concerncontroller heeft aan het eind van het jaar besloten het verscherpt toezicht terug te brengen naar de standaardinzet van concerncontrol en de situatie na één jaar te evalueren. Hoewel er nog veel verbeterd moet worden, hebben we besloten geen uitgebreide monitorrapportage op te stellen. Mochten er echter in de toekomst omstandigheden zich voordoen die een nader onderzoek rechtvaardigen, dan zullen we dit zeker doen.

- **Verkenning recreatieschap Amsterdam**

Het recreatieschap Spaarnwoude is een gemeenschappelijke regeling waarin de gemeente Amsterdam deelneemt. De rekenkamer Amsterdam heeft bij dit recreatieschap een verkenning uitgevoerd om te kijken wat mogelijk van belang is om te onderzoeken. De verkenning met mogelijke onderzoeksrichtingen is besproken met de rekenkamercommissies van de overige deelnemende gemeenten en met de Randstedelijke Rekenkamer.⁵ Besloten is dat de Randstedelijke Rekenkamer bij het recreatieschap een rekenkameronderzoek zal uitvoeren en de resultaten zal delen met de rekenkamercommissies van de betrokken gemeenten en de rekenkamer Amsterdam. Het onderzoek zal in 2017 worden afgerond. De rekenkamer Amsterdam kan op basis van de resultaten en eventueel aanvullend eigen onderzoek, besluiten een rapport uit te brengen met conclusies en aanbevelingen specifiek gericht op de gemeenteraad van Amsterdam.

- **Methode-Duisenberg**

De enquêtecommissie Financiële functie Amsterdam 2002-2014 heeft aanbevelingen gedaan om de financiële functie van de gemeente Amsterdam op orde te brengen. Onderdeel daarvan is de aanbeveling om de gemeenteraad een meer actieve rol te geven bij de behandeling van begrotingen en jaarrekeningen. Concreet is door de enquêtecommissie voorgesteld de 'methode-Duisenberg' van de Tweede kamer hiervoor te volgen. Deze methode houdt kortgezegd in dat de informatie in begrotingen en jaarrekeningen meer systematisch wordt geanalyseerd door raadsleden die als rapporteur optreden. Hierdoor kan een meer gestructureerde behandeling en besluitvorming in raadscommissies en de gemeenteraad plaatsvinden met een gerichte aandacht op de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van bepaalde onderwerpen. Op verzoek van de rekeningencommissie heeft de rekenkamer een notitie opgesteld over hoe de methode in Amsterdam praktisch zou kunnen worden gerealiseerd en waarbij mogelijk ook de ACAM en de rekenkamer een ondersteunende rol zouden kunnen vervullen. De rekeningencommissie heeft mede op basis van de notitie van de rekenkamer een voorstel ontwikkelt waarbij de methode-Duisenberg in

⁵ De Randstedelijke Rekenkamer vervult de rekenkamerfunctie voor vier provincies, waaronder de provincie Noord-Holland. De provincie Noord-Holland is met 50% de grootste deelnemer in het recreatieschap Spaarnwoude.

Amsterdam wordt ingevoerd en waarbij een Bureau Ondersteuning Onderzoek Raad (BOOR) bij de raadsgriffie zal worden ingericht. Eind 2017 zal de methode-Duisenberg in Amsterdam worden geëvalueerd. De rekenkamer volgt met belangstelling de ontwikkelingen bij de toepassing van de methode-Duisenberg.

- **Verkenning brandweezorg**

In 2016 heeft de rekenkamer een verkenning uitgevoerd naar de brandweezorg in Amsterdam. Aanleiding waren de modernisering van de brandweer door de vorming van de veiligheidsregio (2010) en de bezuinigingen (2011). De verkenning bestond uit een korte oriëntatie om te bezien of een rekenkameronderzoek gewenst is. Uit de

verkenning zijn vier opties voor onderzoek naar voren gekomen: (1) brandveiligheid tunnels, (2) brandveiligheid haven, (3) het programma brandveilig leven, en (4) de rolverdeling en aansturing van de veiligheidsregio door het gemeentebestuur. Inmiddels hebben wij besloten om in 2017 een onderzoek uit te voeren naar de brandveiligheid in de Amsterdamse haven (optie 2). De haven van Amsterdam is de vierde haven van West-Europa en heeft de grootste benzine-overslag ter wereld. Het is de tweede wereldhaven op het gebied van cacao en de tweede Europese haven voor kolen. De gevolgen van een brand in de Amsterdamse haven kunnen een grote impact hebben. Uit het dekkingsplan (2013) blijkt dat de brandweer niet altijd binnen de wettelijke norm van 8 minuten aanwezig kan zijn. Het gebied kenmerkt zich door een bijzonder risicoprofiel met een concentratie van 12 (mogelijk 17) bedrijven met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen. Van en naar de haven is er veel vervoer van gevaarlijke stoffen over weg, spoor en water. De veiligheidsregio probeert al sinds 2012 maatregelen voor te stellen om de brandveiligheid in de haven te verhogen. In 2017 wordt naar verwachting een publiek-private samenwerkingsconstructie overeengekomen. Het onderzoek zal zich richten op de vraag in hoeverre de brandveiligheid in de Amsterdamse haven met de beoogde maatregelen zal worden verhoogd. Daarnaast zal ook de informatievoorziening aan de raad hierover worden geanalyseerd en de beslissingsmogelijkheden die het gemeentebestuur heeft. Het onderzoek zal naar verwachting medio 2017 worden opgestart.

- **Toezicht op Auditdienst ACAM**

De controle van de gemeentelijke jaarrekening wordt uitgevoerd door de Auditdienst ACAM. Volgens de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) is het toezicht op gemeentelijke accountantsorganisaties belegd bij de lokale rekenkamers.⁶ De rekenkamer houdt daarom toezicht op de Auditdienst ACAM. De rekenkamer voert dit toezicht zoveel mogelijk uit overeenkomstig de werkwijze van het AFM. Ook dit jaar hebben we daarom gesproken met de AFM over de invulling en uitvoering van hun toezichtstaak. Tevens hebben wij ACAM verzocht de vragenlijst AFM Monitor Accountantsorganisaties

⁶ Het wettelijk toezicht op private accountantskantoren is belegd bij de AFM.

in te vullen. Op basis daarvan hebben we ter verduidelijking nadere gegevens opgevraagd en gesprek gevoerd met de beleidsbepalers bij ACAM. Daarnaast hebben we samen met ACAM de nieuwe opzet van het elektronische controledossier met betrekking tot de controle van de gemeenterekening doorgenomen. Verder hebben we voor de rekeningencommissie een nota gemaakt om onze toezichtsstrategie te bespreken en is met hen overlegd over de te leggen accenten bij het toezicht. De rekeningencommissie heeft ons in het kader van het doorlopend toezicht gevraagd om in ieder geval een keer per collegeperiode een meer diepgaand onderzoek bij ACAM uit te voeren waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de toegepaste controle- en rapportagetoleranties.

3.3 Wat is er gedaan voor Zaanstad?

In 2016 rondde de rekenkamer de volgende projecten voor Zaanstad af.

- **Zicht op de financiële positie, een onderzoek naar de informatiewaarde van de jaarstukken van Zaanstad, 29 september 2016**

In september 2016 hebben wij de uitkomsten van ons onderzoek naar de informatiewaarde van de jaarstukken over de financiële positie van Zaanstad uitgebracht. Hoewel het belang van gezonde gemeentefinanciën groot is, is het nog niet eenvoudig voor niet-deskundigen om de financiële positie van een gemeente te doorgronden. Met dit onderzoek

willen wij een bijdrage leveren aan de landelijke ontwikkeling om de gemeentefinanciën meer toegankelijk te maken. Hoewel het duidelijk is dat Zaanstad zich inspant om financiële informatie toegankelijk te presenteren, constateerden we dat het desondanks nog moeilijk is om snel een compact en een samenhangend beeld van de financiële positie van Zaanstad te verkrijgen. Om dit te verbeteren deden wij 5 aanbevelingen, die door het college zijn overgenomen. Daarnaast hebben wij een voorbeeld gemaakt van een financieel instrumentenpaneel voor raadsleden.

- **Opvolgsonderzoek Riolering in Zaanstad, 15 juni 2016**

In juni 2016 heeft de rekenkamer haar rapport opvolgsonderzoek riolering in Zaanstad openbaar gemaakt. In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre het college uitvoering heeft gegeven aan de aanbevelingen uit ons rapport van juli 2012. De aanbevelingen waren grotendeels door het college uitgevoerd. Wel gaf het onderzoek aanleiding

om de gemeente aandachtspunten mee te geven voor het beleid en de beleidsuitvoering van de rioleringstaak door de gemeente verder te verbeteren. Ook werden twee aandachtspunten geformuleerd om de positie van de gemeenteraad meer in algemene zin te versterken. Als eerste ging het om de raad in de toekomst eerder te betrekken bij

de voorbereiding van samenwerkingsverbanden, ook als het om samenwerkingsverbanden gaat die een uitvoeringstaak hebben. Als tweede betrof het de jaarlijkse verantwoording van vervangingsinvesteringen waarbij de raad bij de begroting een investeringsfonds vaststelt. Het college heeft bij zo'n regime een grote vrijheid om uitgaven te doen. Echter, daarbij past dat er achteraf een verantwoording plaatsvindt met toelichting op projectniveau. De raad was het met beide aandachtspunten eens en heeft door middel van een amendement het college verzocht dit uit te voeren.

3.4 Overzicht van de prestaties

Tabel 3.2 geeft een indruk van de geleverde prestaties in 2016 aan de hand van de in 2016 afgeronde onderzoeken.

Tabel 3.2 - Doorwerking van de in 2016 gepubliceerde rapporten en rekenkamerbrieven

Amsterdam	doorwerking *)				
	A	B	C	D	extra
Drukte en leefbaarheid in de stad, december 2016	++	++	++	++	1)
Opvolgingsonderzoek Aansturing welzijnsinstellingen, november 2016	++	+	+	-	
2 ^e opvolgingsonderzoek Armoedebeleid in Amsterdam, november 2016	++	-	++	-	2)
Opvolgingsonderzoek Uitvoeringwet WOZ in Amsterdam, december 2016	++	+	+	-	
Opvolgingsonderzoek Toezicht op de voorscholen, oktober 2016	++	+	nvt	-	
Gemeentelijke reserves, juli 2016	++	++	++	+	
Mantelzorgondersteuning, juli 2016	++	+	+	-	
Aanbod openbaar vervoer, juni 2016	++	++	-	-	3)
Opvolgingsonderzoek Luchtkwaliteit in Amsterdam, juni 2016	+	+	++	-	
Privacy van burgers met een hulpvraag, geeft Amsterdam voldoende aandacht?, maart 2016	++	++	++	++	4)
Energiebesparende maatregelen in corporatiewoningen, maart 2016	++	+	+	++	5)
Subsidies diversiteit, februari 2016	++	++	-	-	
Renovatie Oostlijn, januari 2016	++	++	++	++	

Zaanstad					
Zicht op de financiële positie, een onderzoek naar de informatiewaarde van de jaarstukken van Zaanstad, september 2016	++	+	+	+	
Opvolgingsonderzoek Riolering in Zaanstad, juni 2016	++	++	++	-	

***) Legenda:**

- A. Behandeling raadscommissie(s) (in Zaanstad behandeling in Zaanstad Beraad)
 - B. Behandeling gemeenteraad
 - C. (Expliciete) raadssteun voor aanbevelingen/aandachtspunten
 - D. Externe publiciteit
- ++ = uitgebreid; + = normaal ; -/+ = beperkt; - = niet; nvt = niet van toepassing

- 1) In het rapport van de gemeente Amsterdam *Sturen op divers winkelgebied* (februari 2017) is gebruik gemaakt van de door de rekenkamer in kaart gebrachte veranderingen van toeristische bedrijvigheid in de binnenstad in de periode 2008-2015.
- 2) In het SER-rapport *Opgroeien zonder armoede* (maart 2017) zijn verwijzingen opgenomen naar de bevindingen en conclusies van het 2^e opvolgingsonderzoek Armoedebeleid in Amsterdam.
- 3) Voor de gemeenteraad is een technische sessie georganiseerd. Tevens is het rapport behandeld in de regioraad.
- 4) In het juni-nummer van Sociaal Bestek is het artikel *Privacy in het sociaal domein, een bron van zorg* gepubliceerd. Daarin zijn de overeenkomsten en verschillen tussen Amsterdam en Eindhoven uiteengezet. In het rapport *'Het hemd van het lijf'* (januari 2017) verwijst de Ombudsman Rotterdam naar het rekenkamerrapport.
- 5) Naar aanleiding van het rapport zijn op 12 april 2016 door de SP-fractie in de Tweede Kamer schriftelijke vragen gesteld.

3.5 Ontwikkelen onderzoeksprogramma's

Voor het uitvoeren van onderzoeken ontwikkelt de rekenkamer jaarlijks twee onderzoeksprogramma's. Eén voor Amsterdam en één voor Zaanstad. Vanaf 2015 is voor de stadsdelen geen apart programma meer ontwikkeld, maar worden alle Amsterdamse onderzoeken opgenomen in het onderzoeksprogramma van de gemeente Amsterdam. Het ontwikkelen van onderzoeksprogramma's is een redelijk omvangrijke taak aangezien dat zorgvuldig moet gebeuren. In 2016 hebben wij aan de ontwikkeling van de twee onderzoeksprogramma's 2017 in totaal 104 dagen besteed. Dit is inclusief de uren van de medewerkers voor het gedurende het jaar volgen van het publieke en politieke debat. Elke medewerker heeft daarbij een bepaald aandachtsgebied. Daarnaast wordt er voor Amsterdam aan het einde van het jaar onder het burgerpanel met circa 1200 leden een enquête uitgezet voor een onderwerp voor ons zogeheten publieksonderzoek. Ook staan we via onze website open voor directe signalen van burgers. Verkenningen in het lopende jaar spelen ook een rol bij het genereren van ideeën voor projecten. Omdat reageren op de actualiteit kan zorgen voor blinde vlekken, is een gespreide aandacht in de loop der jaren over verschillende beleidsterreinen ook een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast baseert de rekenkamer zich op criteria en uitgangspunten die in de beleidsvisie zijn vastgelegd.

Om de onderzoeksprogramma's op te stellen worden in het najaar alle fracties gevraagd hun wensen kenbaar te maken. Voor het opstellen van de groslijst voor de gemeente

Amsterdam is de rekeningencommissie voor ons eveneens een gesprekspartner. Bij de gemeente Zaanstad is dat de auditcommissie. Voor de stadsdelen is een klankbordgroep een belangrijke informatiebron. In de Klankbordgroep zijn alle stadsdelen via een lid van de bestuurscommissie vertegenwoordigd. Het onderlinge gesprek in de Klankbordgroep tussen de vertegenwoordigers is altijd stimulerend voor de gedachtevorming. Na de consultatieronden worden de programma's geschreven, vastgesteld en gepubliceerd op de website van de rekenkamer.

3.6 Overige activiteiten

Buiten het reguliere onderzoek was de rekenkamer in het verslagjaar 2016 op diverse andere terreinen actief:

- De bestuurder/directeur is voorzitter van de Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK).
- De bestuurder/directeur participeert in een regulier overleg van de G4-rekenkamers en overlegt regelmatig met het college van de Algemene Rekenkamer, vertegenwoordigers van het ministerie van Binnenlandse zaken (BZK), VNG en raadslid.nu.
- De drie registeraccountants van de rekenkamer organiseerden vier bijeenkomsten van de Kenniskring Frederikspleinberaad, een platform voor kennisuitwisseling tussen accountants werkzaam bij lokale overheden en in de non-profit sector: Eén van de drie accountants heeft een presentatie verzorgd over privacy en de algemene verordening gegevensbescherming.
- Twee accountants van de rekenkamer hebben hun medewerking verleend aan het onderzoek van ministerie van BZK over het toezicht op gemeentelijke accountantsdiensten. Het betrof een onderzoek in het kader van de vernieuwing van het Besluit begroting en verantwoording (BBV).
- Twee onderzoekers hebben een gastcollege verzorgd op 5 december 2016 bij de hogeschool Windesheim Zwolle over de controle op publieke middelen bij de lokale overheid.
- Een projectleider heeft bij de Erasmus Universiteit een college verzorgd over rechtmatigheid als onderdeel van een cursus over rekenkameronderzoek.
- In het juni nummer van Sociaal Bestek (2016) is het artikel *'Privacy in het sociaal domein, een bron van zorg'* gepubliceerd.
- Om van andere rekenkamers te leren heeft de rekenkamer Amsterdam intervisie georganiseerd, waaraan projectleiders deelnemen van de rekenkamers Den Haag, Rotterdam, Utrecht, de Randstedelijke rekenkamer en de Zuidelijke rekenkamer.
- De bestuurder/directeur heeft tijdens de plenaire opening van de samenwerkingsbijeenkomst (tussen de Algemeen Rekenkamer en de NVRK) een presentatie gegeven over de mogelijkheden om gezamenlijk onderzoek te doen. Daarnaast werd door een onderzoeker van de rekenkamer een workshop verzorgd over de werking van een softwarepakket voor het analyseren van kwalitatieve informatie.
- De bestuurder/directeur verzorgde een workshop over Leren waarden tijdens de bijeenkomst van de ministerie van BZK in het kader van het rapport *'Maak verschil'* van de Studiegroep Openbaar Bestuur.
- Voor een aantal raadsleden uit het land verzorgde de bestuurder/directeur een workshop over het rekenkamerwerk en hoe je dat zinnig kunt vormgeven.

- Het organiseren van bijeenkomsten voor de studentenadviesraad. Tijdens de bijeenkomsten denken studenten mee over aspecten van rekenkameronderzoek. Ook verdiepen de studenten zich in onderwerpen die zich lenen voor een publieks-onderzoek. De onderwerpen worden jaarlijks voorgelegd aan het burgerpanel.⁷
- De uitkomsten van het publieksonderzoek *Drukte en leefbaarheid* zijn op 20 december 2016 openbaar gemaakt en gepresenteerd aan het burgerpanel.
- Het deelnemen van de bestuurder/directeur en een onderzoeker aan een informatiemarkt voor studenten en alumni van de opleiding Algemene Sociale Wetenschappen (ASW).

3.7 Wat heeft het gekost?

De kosten voor het voorbereiden en uitvoeren van het onderzoek bedroegen in 2016 iets minder dan € 2 miljoen. Voor verdere details wordt verwezen naar de financiële verantwoording in de jaarrekening en dan met name naar de paragrafen 5.1 en 5.2.

Tabel 3.3 geeft inzicht in het aantal onderzoeksdagen, het productiviteitspercentage en de kostprijs per onderzoeksdag.

Tabel 3.3 - Aantal geschreven dagen door onderzoekersmedewerkers en de kostprijs per onderzoeksdag

verdeling ⁸	2016	2015
direct		
<i>Amsterdam (inclusief stadsdelen)</i>	1.864	1.828
<i>Zaanstad</i>	148	126
totaal direct	2.012	1.954
totaal indirect	568	662
totaal aantal geschreven dagen, exclusief verlof	2.580	2.616
percentage direct ⁹	74,2	74,6
kostprijs per onderzoeksdag	€ 862	€ 841

Direct betreft de tijd die is besteed aan onderzoeksprojecten en overige activiteiten voor een gemeente, zoals het maken van onderzoeksprogramma's. Indirect betreft de tijdsbesteding aan opleidingen, organisatie- en kennisontwikkeling (onderhoud handboek en interne werkgroepen), personeelsbeoordelingen, planningsactiviteiten, themabijeenkomsten, sociale activiteiten, verzorgen externe presentaties, etc. Het productiviteitspercentage van de onderzoekers is in 2016 ten opzichte van 2015 gestegen van 74,7 naar 78,0. De rekenkamer streeft naar een productiviteitspercentage van tenminste 75%.

⁷ De studentenadviesraad (voorheen de studentenpanel) bestaat uit ongeveer 10 leden en biedt studenten een unieke kans om de rekenkamer en het openbaar bestuur beter te leren kennen. Jaarlijks worden er circa 5 á 6 bijeenkomsten gehouden en zijn er diverse individuele dan wel groepswijze taken waarmee de studenten aan de slag kunnen.

⁸ De bestede tijd aan RMA-projecten is aan beide gemeenten toegerekend in verhouding tot de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen.

⁹ De berekening van het 'percentage direct' is ten opzichte van 2015 gewijzigd. In plaats van alle geschreven tijd te nemen wordt nu als basis de geschreven tijd zonder de verlofuren genomen. Het percentage voor 2015 is aan de nieuwe methodiek aangepast. Het nieuwe cijfer geeft een beter beeld van de wijze waarop de beschikbare tijd is besteed.

Verder laat de tabel zien dat de gemiddelde kostprijs van een onderzoeksdag € 862 bedraagt. Dit een stijging van 2,5% ten opzichte van 2015 (€ 841). In de kostprijs per onderzoeksdag zijn alle kosten van de rekenkamer opgenomen¹⁰.

Tabel 3.4 laat zien hoe de bestede onderzoekstijd tussen Amsterdam en Zaanstad procentueel is verdeeld.

Tabel 3.4 - Verdeling onderzoekstijd in procenten

verdeling	2016	norm
Amsterdam (inclusief stadsdelen)	92,6%	90,8%
Zaanstad	7,4%	9,2%

Bij de onderzoeksdagen gaat het zowel om tijd die in 2016 is besteed aan projecten die zijn afgerond in 2016 als om projecten waaraan wel is gewerkt, maar die nog niet zijn afgerond in 2016. De norm is gebaseerd op de verhouding van de jaarlijkse bijdragen die de rekenkamer ontvangt van Amsterdam en Zaanstad. In 2016 zijn er ten opzichte van de norm minder onderzoeksactiviteiten besteed aan Zaanstad. Compensatie kan de komende jaren plaatsvinden. Het streven is dat over een beleidsperiode van zes jaar de onderzoeksactiviteiten in verhouding tot de financiële bijdragen plaatsvindt. Na verloop van de zes jaren maakt de rekenkamer een voorstel voor een eindafrekening.¹¹

Tabel 3.5 - Overzicht van het gemiddeld aantal dagen van de in 2016 afgeronde onderzoeken

soort projecten	aantal projecten	gemiddeld aantal dagen per project
grote projecten (meer dan 80 dagen)	7	259
kleine projecten (80 dagen of minder)	2	79
opvolgingsonderzoeken	6	38
bijzondere onderzoeken	1	114
onderzoeksprogramma's	2	52

Het bijzondere onderzoek betreft het onderzoek op verzoek van de bestuurscommissies naar de gebiedsplannen in relatie tot de P&C-cyclus van de gemeente Amsterdam. De resultaten van dit onderzoek zijn niet vervat in een onderzoeks- en een bestuurlijk rapport maar gepresenteerd in de klankbordgroep van de stadsdelen. Ook waren bij de presentatie enkele raadsleden van de centrale stad aanwezig. Begin 2017 is een samenvatting van de resultaten via een rekenkamerbrief ter kennisname aan de gemeenteraad gezonden.

¹⁰ De bijdrage van de rekenkamer in de bezuinigingsdoelstelling van de gemeenten van € 19.732 en de incidentele kosten voor dubbele huur januari 2016 van € 8.399 en de sloopkosten € 25.000 vanwege de herhuisvesting zijn bij de kostprijsberekening buiten beschouwing gelaten.

¹¹ De huidige beleidsperiode loopt van 2016 tot en met 2021. Voor de 6-jaarlijkse eindafrekening zie ook de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheering.

4 Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De risico's zijn minimaal. Er is een structurele dekking voor de reguliere kosten. De deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling hebben zich verbonden aan een bepaalde bijdrage voor een looptijd van zes jaar.¹² Het grootste risico is dat een deelnemende gemeente de samenwerking via de gemeenschappelijke regeling opzegt. In 2015 hebben de beide gemeenteraden evenwel besloten om de huidige samenwerking vanaf medio 2016 voor 6 jaar voort te zetten. Daarbij is tevens besloten om de vaste jaarlijkse bijdragen voor 6 jaar te continueren waarbij de bijdrage wordt aangepast aan de loonontwikkeling. Gegeven deze herbevestiging van de samenwerking tussen Amsterdam en Zaanstad zal het risico van een uittredende gemeente zich voorlopig niet voordoen.

Het opzeggen van de samenwerking is evenwel niet primair een financieel risico van de rekenkamer. De medewerkers van het bureau van de rekenkamer hebben een ambtelijke aanstelling bij de gemeente Amsterdam. In de gemeenschappelijke regeling is bepaald dat de financiële gevolgen van een uittreding en de daarbij behorende verplichtingen van de uittredende gemeente door de raden worden vastgesteld na het horen van het lid van de rekenkamer. Hieruit leiden we af dat de kosten die samenhangen met een eventuele uittreding niet voor rekening van de rekenkamer komen, maar ten laste van de uittredende gemeente.

Voor het opvangen van schommelingen in de uitgaven streeft de rekenkamer ernaar om een algemene reserve aan te houden van ongeveer 15% van de te ontvangen jaarlijkse bijdragen.

Als kengetal voor het weerstandsvermogen schrijft het BBV voor de solvabiliteitsratio te vermelden. De solvabiliteitsratio van de RMA per 31 december 2016 bedraagt 23%. Dit percentage wordt berekend door het eigen vermogen van de RMA (exclusief het te bestemmen resultaat) uit te drukken in een percentage van het balanstotaal.

4.2 Financiering

De rekenkamer financiert de lopende exploitatie met de ontvangen bijdragen van de deelnemende gemeenten, kortlopende schulden en de opgebouwde reserves. De rekenkamer heeft geen langlopende leningen. Voor de afschrijvingskosten van de investeringen in herhuisvesting heeft de rekenkamer een bestemmingsreserve huisvesting gevormd.

¹² De eerste beleidsperiode liep tot juni 2016. Op advies van de accountant en in afstemming met het Overlegorgaan RMA is besloten om de 6-jaarlijkse financiële eindafrekening, zoals bedoeld in artikel 11 van de Gemeenschappelijke Regeling Metropool Amsterdam, gelijk te laten lopen met de boekjaren. De vorige beleidsperiode 2010-2016 is financieel afgesloten in de jaarrekening 2015. Gegeven de bestede onderzoekstijd per gemeente in de periode 2010-2015 en de reservepositie van de rekenkamer was er geen aanleiding vermogen af te dragen of één van de gemeenten financieel te compenseren.

Sinds 1 juli 2016 doet de rekenkamer via de gemeente Amsterdam mee aan het – door het rijk verplichte - schatkistbankieren. Dit betekent dat alle aanwezige liquide middelen worden overgemaakt aan het Rijk. De rekenkamer beschikt over een bankrekening. De afdeling Treasury van de gemeente Amsterdam muteert sinds 1 juli bij elke mutatie onze bankrekening zodanig dat het saldo op € 0 uitkomt. Hierdoor is er een rekening-courantverhouding ontstaat met de gemeente Amsterdam.

4.3 Overlegorgaan RMA

De Rekenkamer Metropool Amsterdam is een onafhankelijk orgaan en stelt het juist daarom op prijs om vertegenwoordigers van de raden te consulteren over de begroting, begrotingswijzigingen, de 9-maands rapportage, de jaarrekening, het personeelsbeleid en de bedrijfsvoering (huisvesting, ICT) van de rekenkamer. Dat gebeurt in het Overlegorgaan RMA, waarin de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad zijn vertegenwoordigd. In dit overlegorgaan zijn ook de bestuurscommissies vertegenwoordigd via een lid uit de Klankbordgroep. In 2016 is dit overlegorgaan tweemaal bijeengekomen: op 11 april en op 2 november.

4.4 Beleids- en organisatieontwikkeling

De vorige beleidsperiode liep formeel tot 1 juni 2016. Voor de nieuwe beleidsperiode 2016-2022 is de beleidsvisie RMA vastgesteld.¹³ Daarnaast zijn we in het kader van de onderlinge visitaties in het voorjaar bezocht door collega's van andere rekenkamers.¹⁴ Ze constateren dat de RMA aan de normen van het handvest voldoet, maar dat meer aandacht voor de externe zichtbaarheid nuttig is en dat het oplossen van geconstateerde organisatorische problemen meer prioriteit verdient. De suggesties van de collega's zijn meegenomen bij het opstellen van de nieuwe beleidsvisie. Om meer systematisch aandacht te besteden aan belangrijke organisatorische aspecten zijn intern werkgroepen gevormd en actieplannen opgesteld. De RMA-werkgroepen houden zich bezig met de volgende onderwerpen: (1) samenwerken met andere rekenkamers, (2) bevoegdheden RMA, (3) innovatieve methoden in het onderzoek, (4) samenwerken met burgers en (5) monitoren van de beleidsvisie.

4.5 Bedrijfsvoering

De rekenkamer heeft op 2 januari 2016 de nieuwe kantoorruimte Weesperstraat 105A in gebruik genomen. De rekenkamer huurt daar 525 m². Ten opzichte van de oude kantoorruimte op het Frederiksplein 1 is dat een beperkte uitbreiding. De rekenkamer had daar 468 m² kantoorruimte ter beschikking verdeeld over de 2^e en 4^e verdieping.

¹³ *Navolgbaar afrekenen op de participatiesamenleving*, beleidsvisie Rekenkamer Metropool Amsterdam 2016-2022 d.d. 22 september 2016.

¹⁴ In het kader van het kwaliteitshandvest worden de rekenkamers periodiek (tenminste eens per 6 jaar) geëvalueerd via een visitatie. De visitatie bij de RMA is uitgevoerd door de collega's van de rekenkamer Rotterdam en de Zuidelijke Rekenkamer.

Dienstverleningsovereenkomst met de Cluster Bedrijfsvoering van de gemeente Amsterdam

De rekenkamer heeft in het verleden een dienstverleningsovereenkomst (SLA) met de Bestuursdienst van de gemeente Amsterdam afgesloten waarin de ondersteuning voor het te voeren personeelsbeleid en de financiële administratie (inclusief begroting en jaarrekening) is opgenomen. De looptijd van de SLA tussen de rekenkamer en de Bestuursdienst is reeds enkele jaren verstreken. Vanaf 1 januari 2015 wordt de betreffende dienstverlening verzorgd door de Cluster Bedrijfsvoering van de gemeente. De rekenkamer heeft (net zoals in voorgaande jaren) aangedrongen om een nieuwe SLA af te sluiten. Aan dit verzoek is tot op heden geen invulling gegeven.

Bedrijfsvoeringverklaring

De bedrijfsvoering is getoetst aan vijf relevante aspecten. Op basis daarvan achten we de bedrijfsvoering van voldoende niveau.

1. Financiën en processturing: *voldoende*
 - De financiële administratie van de rekenkamer wordt gevoerd door de rve Financiën van de Cluster Bedrijfsvoering van de gemeente Amsterdam.
2. Juridische (beleids)kaders: *voldoende, maar er is nog geen plaatsvervangend lid van de rekenkamer benoemd*
 - De rekenkamer werkt binnen het kader van de Regeling gemeenschappelijke Rekenkamer Metropool Amsterdam en heeft een reglement. Er is in 2015 een nieuwe Regeling gemeenschappelijke Rekenkamer Metropool Amsterdam opgesteld en door beide gemeenteraden goedgekeurd. De nieuwe regeling is vanaf 1 juni 2016 van kracht. Voor de wijze waarop de bestuurscommissies in Amsterdam bij het uitvoeren van de rekenkamerfunctie zullen worden betrokken is een afzonderlijke richtlijn vastgesteld.
 - De tekst in de gemeenschappelijke regeling uit 2010 maakte het praktisch niet mogelijk om een plaatsvervanger van de directeur van de rekenkamer te benoemen. De tekst in de nieuwe gemeenschappelijke regeling 2016 maakt het mogelijk om een plaatsvervanger te gaan werven. De wervingsactiviteiten moeten nog worden gestart.
 - Met ingang van 4 augustus 2016 zijn de bevoegdheden van de directeur om privaatrechtelijke en arbeidsrechtelijke handelingen te verrichten formeel geregeld.
 - De Rekenkamer Metropool Amsterdam heeft een klachtenregeling, die is gepubliceerd op de website van de rekenkamer.
3. Informatie(beveiliging): *voldoende*
 - De rekenkamer maakt gebruik van de ICT-voorzieningen van de gemeente Amsterdam en sluit zich aan bij de daar gehanteerde regels en procedures.
 - De kantoorruimten worden buiten kantooruren 24/7 gemonitord door een particuliere beveiligingscentrale.

- Met oog op een zorgvuldige omgang met gegevens heeft de rekenkamer een algemene melding gedaan van haar onderzoek bij het CBP (vanaf 1 januari 2016 Autoriteit Persoonsgegevens).
- Tot de personeelsdossiers van de medewerkers hebben alleen de directeur en de gemandateerde personeelsadviseur toegang.
- Voor het uitwisselen van vertrouwelijke onderzoekgegevens maakt de rekenkamer gebruik van beveiligde USB-sticks.
- De rekenkamer heeft een Archiefbeheersplan dat een handvat geeft voor een uniforme en toegankelijke archivering die voldoet aan de wettelijk daaraan te stellen eisen. In 2015 is in afstemming met Stadsarchief Amsterdam een semi-statisch archief opgebouwd, welke op termijn aan het Stadsarchief kan worden opgedragen. Onderzoeken van voor 1 juni 2010 zijn al overgedragen aan het stadsarchief.

4. Personeel & Organisatie: *voldoende*

- De medewerkers van het bureau van de rekenkamer zijn ambtenaren in dienst van de gemeente Amsterdam en zijn rechtspositioneel volledig vergelijkbaar met medewerkers van de gemeente Amsterdam. Zij vallen onder dezelfde rechtspositionele regelingen (NRGA).
- De rekenkamer heeft een personeelsoverlegvergadering. Deze is in 2016 twee maal bijeen geweest. Hierin zijn onder meer de nieuwe beleidsvisie en het personeelsplan, de begroting en de jaarrekening besproken.
- In 2015 is een personeelstevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Gemiddeld gaven de medewerkers een 7,7 voor het werken bij de RMA. Uit het onderzoek kwamen drie aandachtspunten naar voren: loopbaanbeleid, informatievoorziening en projectleiding. In de personeelsoverlegvergadering is over deze aandachtspunten gesproken en zijn er afspraken gemaakt.
- De directeur van de rekenkamer overlegt regelmatig met de personeelsadviseur om te toetsen of het personeelsbeleid binnen de kaders blijft van de NRGa en passend is bij de zorgvuldigheid die van een rekenkamer verwacht mag worden. De personeelsadviseur stemt haar adviezen af met een vertegenwoordiger van rve Personeel en Organisatieadvies. Bij afwijkingen van de regels maakt de directeur daarover afspraken met de gemeentesecretaris van Amsterdam. Als er een meningsverschil is tussen de directeur en de gemeentesecretaris, wordt dit meningsverschil voorgelegd aan vertegenwoordigers van het presidium van de gemeenteraad van Amsterdam.
- Na afloop van een onderzoeksproject worden het project en het functioneren van de medewerkers in het project geëvalueerd.
- Met iedere medewerker wordt één maal per jaar een beoordelingsgesprek gevoerd. Van dit gesprek wordt een verslag gemaakt.
- De rekenkamer hecht eraan dat medewerkers zich blijven bekwamen. Daartoe wordt 4% van het personeelsbudget bestemd voor opleiding en nascholing (circa € 64.000)¹⁵. De werkelijke kosten 2016 waren bijna € 44.000. Ongeveer € 6.000 heeft

¹⁵ Bij de begroting 2016 is de norm voor het opleidingsbudget verhoogd van 2,5 naar 4%.

betrekking op de kosten van externe opleidingen. Daarnaast heeft € 38.000 betrekking op de tijd die medewerkers in 2016 aan kennisontwikkeling en opleidingen hebben besteed. In het laatste bedrag zijn ook de uren opgenomen van een medewerker die een promotieonderzoek uitvoert.

- De medewerkers van de rekenkamer leggen ten overstaan van de directeur van de rekenkamer de ambtseed af en tekenen bij aanvang van hun dienstverband een geheimhoudingsverklaring. Voorafgaand aan het besluit tot aanstelling van een nieuwe medewerker dient hij/zij een verklaring omtrent het gedrag (VOG) te overleggen.
- Drie medewerkers van de rekenkamer zijn in bezit van een BHV-certificaat. In mei 2016 is de jaarlijkse ontruimingsoefening gehouden.
- In 2016 bedroeg het ziekteverzuim bij het bureau van de rekenkamer 8,45%. Dit wijkt negatief af van de norm van 3,2% die de gemeente voor een bureau als de rekenkamer hanteert. Het hogere ziekte verzuim wordt volledig veroorzaakt door twee langdurig zieken, één medewerker in de ondersteuning en één onderzoeker.

5. Communicatie & Dienstverlening: *voldoende*

- De rekenkamer wil een open en transparante organisatie zijn. Rapporten zijn openbaar en worden gepubliceerd op de website. De onderzoeksprogramma's worden na consultatie van de raadsleden vastgesteld en ook op de website gepubliceerd.
- Toetsing van de kwaliteit van de rapporten vindt tijdens het onderzoek plaats door de gecontroleerden (via feitelijke wederhoor) en de afnemers (via het vragen om een bestuurlijke reactie). Na afloop van het onderzoek geven raadsbehandeling en het publieke debat signalen over de kwaliteit.
- De directeur van de rekenkamer voert regelmatig overleg met vertegenwoordigers van de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad.

Controle accountant

De controle van de jaarrekening 2016 is het accountantskantoor Baker Tilly Berk uitgevoerd. De door deze organisatie afgegeven controleverklaring is onder *Overige gegevens van de jaarrekening* opgenomen.

5 Jaarrekening

5.1 Programmarekening

Het programma van de rekenkamer bestaat uit het uitvoeren van de rekenkamerfunctie voor de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten. Hieronder volgt een overzicht van baten en lasten over de periode 1 januari tot en met 31 december 2016 en het resultaat over deze periode.

<i>baten</i>	<i>realisatie</i> 2015	<i>begroting</i> 2016	<i>realisatie</i> 2016	<i>verschil</i>
bijdrage Amsterdam	1.764.780	1.791.250	1.791.250	0
bijdrage Zaanstad	179.350	182.040	182.040	0
overige baten	4.735	P.M.	9.196	9.196
totaal	1.948.865	1.973.290	1.982.486	9.196

<i>lasten</i>	<i>realisatie</i> 2015	<i>begroting</i> 2016	<i>realisatie</i> 2016	<i>verschil</i>
personeelslasten	1.541.511	1.627.290	1.506.094	121.196
huisvestingslasten	172.070	200.000	196.800	3.200
ICT-kosten	93.465	95.000	84.250	10.750
druk- en bindwerk	15.959	19.000	19.357	-357
overige materiële kosten	47.745	52.000	49.189	2.811
bijdragen aan gemeenten	19.441	19.732	19.732	0
kapitaallasten	7.621	32.621	32.411	210
onvoorzien		10.000		10.000
totaal	1.897.812	2.055.643	1.907.833	147.810

<i>resultaat</i>	<i>realisatie</i> 2015	<i>begroting</i> 2016	<i>realisatie</i> 2016	<i>verschil</i>
saldo van baten en lasten	51.053	-82.353	74.653	157.006
mutaties reserves	-47.938	82.353	32.621	-49.732
resultaat	3.115	0	107.274	107.274

5.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Begroting 2016

Voor het uitvoeren van de rekenkamerfunctie is op 29 juli 2015 de oorspronkelijke begroting 2016 vastgesteld. De ontwerpbegroting 2016 is in overeenstemming met de gemeenschappelijke regeling ter zienswijze aangeboden aan de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad. Dit heeft niet tot wijzigingen geleid. In 2016 is er een

begrotingswijziging geweest.¹⁶ Hierbij zijn de kostencategorieën aangepast aan de te verwachten kostenontwikkelingen. Deze wijziging heeft geen gevolgen gehad voor de hoogte van de bijdragen van de gemeenten aan de RMA. In de programmarekening is de goedgekeurde begroting na wijziging opgenomen.

De begroting en de begrotingswijziging zijn aan de raden en de provincie Noord-Holland ter informatie toegezonden.

Postgewijze toelichting

Bijdragen Amsterdam en Zaanstad

In de gemeenschappelijke regeling Rekenkamer Metropool Amsterdam is bepaald dat de deelnemende gemeenten voor een periode van zes jaar de jaarlijkse bijdrage aan de rekenkamer vaststellen. De bedragen worden wel jaarlijks geïndexeerd. De bijdragen 2016 van de gemeenten Amsterdam en Zaanstad (€ 1.791.250 respectievelijk € 182.040) zijn in het boekjaar gefactureerd.

Overige baten

In 2016 heeft de rekenkamer € 9.196 aan overige baten. Dit betreft doorbelaste kosten aan andere rekenkamers vanwege een uitgevoerde verkenning recreatieschap Spaarnwoude voor in totaal € 3.500. Ook de inzet van een projectleider voor de rekenkamer Hilversum is voor een bedrag van € 5.046 doorberekend. Daarnaast is nog een opbrengst verkregen van € 650 vanwege een vergoeding voor een gastcollege bij de Erasmus Universiteit. Alle in rekening gebrachte bedragen zijn ontvangen.

Personeelslasten

Eind 2016 werkten, naast de directeur/bestuurder, 17 medewerkers (15,2 fte) bij de rekenkamer. 13 medewerkers hadden een vast contract en 4 medewerkers een tijdelijk contract. Van de 17 medewerkers waren 7 vrouw en 10 man.

Onder de personeelskosten van de eigen formatie zijn naast de loonkosten van het vaste en tijdelijke personeel ook de kosten van de directeur/bestuurder verantwoord. Verder zijn onder de personeelskosten de kosten opgenomen van de inhuur van uitzendkrachten en externe deskundigen. Externe deskundigen zijn ingehuurd voor de specialistische ondersteuning bij het uitvoeren van onderzoeken en de bedrijfsvoering. Tot slot zijn onder deze post de overige personeelskosten verantwoord zoals reiskosten, externe opleidingskosten en kennisontwikkeling (congressen en symposia). De kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Personeelskosten eigen formatie	€ 1.451.162
Inhuur uitzendkrachten	€ 29.605
Inhuur externe deskundigheid	€ 17.089
Overige personeelskosten	€ <u>8.238</u>
Totaal	€ 1.506.094

¹⁶ De betreffende begrotingswijziging was opgenomen in de begroting 2017 en is op 15 juli 2016 goedgekeurd.

Ten opzichte van de begroting is ruim € 120.000 minder besteed. Ten eerste komt dat door een tijdelijke vacature op het niveau van onderzoeker. Een tweede reden is dat er in 2016 relatief weinig uitzendkrachten en externe deskundigheid is ingehuurd. De behoefte aan tijdelijk externe inhuur hangt voor een groot deel samen met de aard van de onderzoeken en kan daarom per jaar sterk wisselen.

De bezoldiging van de directeur

De directeur/het lid rekenkamer heeft in 2016 een bezoldiging genoten van € 158.307. Dit is inclusief alle werkgeverslasten. De hoogte van de bezoldiging van de huidige directeur/ het lid rekenkamer is afgestemd op de bezoldiging van een wethouder van de gemeente Amsterdam en ligt beneden de geldende norm voor de publieke sector. Volgens de Wet normering topinkomens (WNT) mogen bestuurders in de publieke sector niet meer verdienen dan een ministersalaris (2016: € 179.000). In onderstaande tabel zijn de wettelijk verplichte gegevens in het kader van de WNT opgenomen.

Tabel 5.1 - WNT bezoldiging topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen

functie	naam	ingangsdatum benoeming	einddatum na herbenoeming 2016	omvang aanstelling	beloning	belastbare vaste en variabele onkosten vergoedingen	voorzieningen beloning betaalbaar op termijn	uitkeringen wegens beëindiging van het vaste dienstverband
directeur/ bestuurder	J.A. de Ridder	01-08-2010	31-07-2022	36 uur	€ 141.083	geen	€ 17.224 *	geen

* Betreft werkgeversdeel afgedragen ABP-premie voor pensioen.

De directeur/lid rekenkamer heeft voor zakelijke reizen een NS-business kaart. Daarmee volgt hij de standaardwerkwijze voor ambtenaren bij de gemeente Amsterdam. In 2016 is er via die kaart € 882,46 aan reiskosten gedeclareerd. Er zijn door de directeur/lid rekenkamer geen andere onkosten gedeclareerd.

De directeur had in 2016 de volgende nevenfuncties:

- Voorzitter Stichting De Toneelschuur, in Haarlem.
- Voorzitter Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies
- Lid van de Raad van Advies van het *College of Communication* en de *Graduate School of Communication*, beide van de Universiteit van Amsterdam.

Deze nevenfuncties zijn onbezoldigd. Voor nevenactiviteiten zoals lezingen zijn geen substantiële geschenken¹⁷ of beloningen ontvangen.

Huisvestingskosten

De huisvestingskosten bedragen € 196.800 en hebben betrekking op huur, servicekosten, onroerend zaakbelasting, incidentele zaalhuur, schoonmaak, aanschaf bureaumeubilair en beveiligings- en bewakingskosten. In 2016 zijn ook de afkoopsom van € 25.000 en één

¹⁷ Substantieel betekent meer dan de Amsterdamse norm van € 50.

maand dubbele huurlasten onder deze post opgenomen. Deze bedragen waren verschuldigd vanwege dat de oude locatie op het Frederiksplein 1 geheel ontruimd en in de oorspronkelijke staat opgeleverd moest worden. In de begroting was met de betreffende uitgaven reeds rekening gehouden.

ICT-kosten

De ICT-kosten hebben betrekking op de kosten van automatisering en telecommunicatie. De betreffende faciliteiten neemt de rekenkamer grotendeels af van de gemeente Amsterdam. In het afgelopen jaar bedroegen de kosten voor ICT (werkplekautomatisering, netwerkprinters, dataverbindingen en telefonie) € 84.250. Begroot was een bedrag van € 95.000. De lagere kosten worden verklaard doordat er minder aan de website is besteed dan was voorzien.

Druk- en bindwerk

De kosten voor grafisch ontwerp, druk- en bindwerk alsmede distributie van rekenkamerrapporten bedroegen € 19.357. De laatste jaren laten de drukkosten een dalende trend zien omdat onderzoeksrapporten steeds minder worden gedrukt en steeds meer digitaal worden gepubliceerd. Ten opzichte van vorig jaar is deze kostenpost wel iets gestegen doordat in de rapporten steeds meer gebruik wordt gemaakt van infographics.

Overige materiële kosten

De overige materiële kosten bestaan uit de kosten die de gemeente Amsterdam in rekening brengt voor het voeren van de financiële en personeelsadministratie en de advisering bij personele aangelegenheden. Verder vallen onder deze post de accountantskosten, de kosten van contributies voor brancheorganisaties, kantoorkosten, verzekeringskosten, etc. In totaal was een bedrag van € 52.000 begroot. De werkelijke kosten waren € 2.811 lager.

Bijdragen aan gemeenten

Bij het vaststellen van de jaarrekening 2013 heeft het bestuur van de rekenkamer besloten om voor de jaren 2014, 2015 en 2016 een vrijwillige bijdrage te verstrekken aan de gemeente Amsterdam en Zaanstad ter grootte van 1% van de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen als tegemoetkoming in de bezuinigingsdoelstellingen.

Geen Vpb-plicht

De rekenkamer is niet vennootschapsbelastingplichtig omdat dat zij geen winsten realiseert. Vanwege het publieke belang worden door de rekenkamer af en toe presentaties of gastcolleges verzorgd, zonder daarvoor kosten in rekening te brengen. Soms ontvangen we daarvoor een geringe – niet-kostendekkende – vergoeding. Daarnaast komt het voor dat de rekenkamer samenwerkt met andere rekenkamers. Een eventueel verschil in ingezette capaciteit wordt op basis van kostendekkende tarieven, zonder winstopslag, verrekend. De betreffende baten worden verantwoord onder *Overige opbrengsten*.

Resultaat vóór en na mutaties in de reserves

Het saldo van baten en lasten vóór mutaties in de reserves bedraagt € 74.653 (overschot).

Het resultaat ná de mutaties in de reserves bedraagt € 107.274 (overschot).

Het verschil van € 32.621 heeft betrekking op onttrekkingen uit de bestemmingsreserves voor de financiële dekking van de afschrijvingslasten van het softwarepakket en de initiële verbouwings- en inrichtingskosten van de kantoorlocatie Weesperstraat 105A. De begrote onttrekking aan de algemene reserve voor de bijdrage in de bezuinigingsdoelstelling en de begrote eenmalige hogere huisvestingskosten kan achterwege blijven vanwege dat het gerealiseerde saldo van baten en lasten vóór mutaties in reserves voldoende positief is.

Het overschot van € 107.274 wordt overeenkomstig de voorschriften van het BBV als afzonderlijk post op de balans verantwoord. In *Overige gegevens van de jaarrekening* is een voorstel opgenomen hoe het overschot wordt bestemd.

5.3 Balans

<i>Activa (in €)</i>	31-12-2016	31-12-2015	<i>Passiva (in €)</i>	31-12-2016	31-12-2015
Vaste activa			Eigen Vermogen		
Materiële vaste activa			Algemene reserve	246.379	243.263
- huisvesting	225.000	159.384	Reserve huisvesting	225.000	250.000
- softwarepakket	7.622	15.243	Reserve software	7.622	15.243
			Nog te bestemmen resultaat	107.274	3.115
Vlottende activa			Vaste schulden		
Liquide middelen	0	1.651.328	Kapitaalschuld		
Vorderingen	1.838.112	114.811	Vlottende passiva		
Overlopende activa	0	38.376	Bank- giroaldi	-	-
			Overige overlopende passiva	1.484.459	1.467.521
totaal	2.070.734	1.979.142	totaal	2.070.734	1.979.142

5.4 Toelichting op de balans per 31 december 2016

ACTIVA

Materiële vaste activa

Algemeen

Investerings tot een bedrag van € 10.000 worden niet geactiveerd, maar in een keer in het jaar van aanschaf als last genomen.

Overzicht van het verloop van de materiële vaste activa

	Boekwaarde per 1-1-2016	Investerings 2016	Afschrijving in boekjaar	Boekwaarde per 31-12-2016	Afschrijving (lineair)
Initiële verbouwings- en inrichtingskosten Weesperstraat 105a	159.384	€ 90.406	€ 24.790	€ 225.000	10 jaar (2016-2025)
Softwarepakket	€ 15.244	€ 0	€ 7.622	€ 7.622	3 jaar (2015-2017)
Totaal	€ 174.628	€ 90.406	€ 32.412	€ 232.622	

De posten in dit overzicht worden hierna postgewijs toegelicht.

*** Initiële verbouwings- en inrichtingskosten Weesperstraat 105A € 225.000**

Voor de nieuwe huisvesting, Weesperstraat 105A, 6^e verdieping, is bij de tweede begrotingswijziging een te activeren investeringsbudget begroot van € 250.000. De totale investeringskosten hebben € 249.790 bedragen. De nieuwe huisvesting is begin januari 2016 in gebruik genomen. Overeenkomstig de duur van het huurcontract wordt deze investering in 10 jaar (lineair) afgeschreven. In 2016 heeft voor de eerste keer een afschrijving plaatsgevonden van € 24.790, waardoor er een boekwaarde per 31 december 2016 ontstaat van € 225.000. De dekking van de jaarlijkse afschrijvingskosten zal plaatsvinden vanuit de reserve huisvesting.

*** Softwarepakket € 7.622**

In 2014 is voor het doen van onderzoek een specialistisch softwarepakket aangeschaft. Deze kosten van dit pakket bedroegen € 22.864 en worden in 3 jaar afgeschreven. In 2016 is voor de tweede keer € 7.622 afgeschreven. De restantboekwaarde bedraagt € 7.622.

Liquide middelen € 0

De post *Liquide middelen* betreft het saldo per 31 december 2016 van de ING-bankrekening. Evenals de gemeenten, is de rekenkamer verplicht alle liquide middelen te stallen bij de rijksoverheid (de zogenaamde verplichting tot schatkistbankieren). Om die reden wordt de bankrekening van de rekenkamer dagelijks door de gemeente Amsterdam afgeroomd of aangezuiverd waardoor het saldo van de bankrekening dagelijks een saldo van € 0 laat zien. Als gevolg van die mutaties is er een rekening-courantverhouding met de gemeente Amsterdam ontstaan. De betreffende rekening-courantverhouding is onder de kortlopende schulden verantwoord.

Vorderingen € 1.838.112

De vorderingen per 31 december 2016 kunnen als volgt worden gespecificeerd:

- De gemeente Amsterdam had haar bijdrage voor 2016 van € 1.773.337 (€ 1.791.250 minus de overeengekomen korting van 1%) op 31 december 2016 nog niet overgemaakt.
- Door de rekenkamer is in 2016 voor een bedrag van € 64.775 aan BTW betaald die de aangesloten gemeenten via het BTW-compensatiefonds kunnen verrekenen. Om die reden is van Amsterdam € 58.815 en van Zaanstad € 5.960 te vorderen.

PASSIVA

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de rekenkamer eind 2016 bestaat uit een *Algemene reserve* van € 246.378, een *Reserve huisvesting* van € 225.0000, een *Reserve Softwarepakker* van € 7.622 en een *Nog te bestemmen resultaat 2016* van € 107.274.

Het verloop van de reserves in 2015 kan als volgt worden weergegeven:

<i>reserves</i>	31-12-2015 <i>vóór resultaatbestemming</i>	Resultaat- <i>bestemming</i> 2015	1-1-2016 <i>Na resultaatbestemming</i>	Onttrekking/ <i>toevoeging</i> 2016	31-12-2016 <i>vóór resultaatbestemming</i>
Algemene reserve	243.263	3.115	246.378	0	246.378
Bestemmingsreserves					
- Reserve huisvesting	250.000	0	250.000	-25.000	225.000
- Reserve software	15.243	0	15.243	-7.621	7.622
Totaal reserves	508.506	3.115	511.621	-32.621	479.000

Algemene reserve

De Algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van schommelingen in de uitgaven voor onderzoek. Indien in de toekomst vanwege extra onderzoeksinspanningen er meer kosten worden gemaakt dan de ontvangen jaarlijkse bijdragen, zal het tekort uit deze reserve worden gedekt. Voor het opvangen van schommelingen in de uitgaven streeft de rekenkamer ernaar om een Algemene reserve aan te houden van maximaal 15% van de te ontvangen jaarlijkse bijdragen. De reserve vóór resultaatbestemming bedraagt € 246.378. Dit is circa 12,5% van de te ontvangen jaarlijkse bijdragen.

Reserve Huisvesting

De huisvestings situatie van de rekenkamer was op het Frederiksplein 1 niet optimaal. Om die reden is gezocht naar een nieuwe huisvestingslocatie. Per 4 januari 2016 is de nieuwe locatie Weesperstraat 105A, 6^e verdieping, in gebruik genomen. Om de (her-)inrichtings-, verbouwings- en overige daarmee samenhangende kosten met eigen middelen te kunnen realiseren is een specifieke bestemmingsreserve gevormd.

Bij de 3^e begrotingswijziging 2015 is besloten om € 97.770 aan de reeds gevormde reserve toe te voegen, waardoor er een reserve ontstond van € 250.000. De reserve zal gedurende 10 jaar, overeenkomstig de duur van het huurcontract van de Weesperstraat 105A, vrijvallen ter dekking van de afschrijvingskosten van de inrichting en verbouwing. In 2016 is, in overeenstemming met de begroting, voor de eerste keer € 25.000 aan deze reserve onttrokken.

Reserve Software

Voor de financiering van een - in 2014 aangeschaft - softwarepakket is ten laste van de algemene reserve een bestemmingsreserve gevormd van € 22.864. De afschrijvingslasten van dit pakket worden uit deze reserve gedekt.

Nog te bestemmen resultaat

In 2016 is een financieel resultaat, na mutaties in de reserves, gerealiseerd van € 107.246. Voor een toelichting op het *Nog te bestemmen resultaat* wordt korthedshalve verwezen naar het onderdeel Resultaatbestemming zoals die is opgenomen onder *Overige gegevens van de jaarrekening*.

Overlopende passiva

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

<i>omschrijving</i>	<i>31-12-2016</i>
Rekening-courantverhouding met de gemeente Amsterdam	1.461.660
privaatrechtelijke crediteuren	22.799
totaal	1.484.459

De rekening-courantverhouding is ontstaan doordat de rekenkamer – via de gemeente Amsterdam – de verplichting heeft om tijdelijk overtollige middelen bij het Rijk te stallen. Zie ook de toelichting bij de liquide middelen.

5.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De belangrijke financiële verplichtingen waaraan de rekenkamer is gebonden en die niet in de balans zijn opgenomen, zijn als volgt toe te lichten.

Huurcontracten

De rekenkamer huurt vanaf 15 september 2015 kantoorruimte op de 6^e verdieping van de Weesperstraat (105A). De huursom bedraagt € 128.000 op jaarbasis (exclusief servicekosten). Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. Het huurcontract loopt tot 14 september 2025.

Vakantiedagen

Aan de vakantiedagen die eind 2016 nog niet zijn opgenomen, is een waarde toe te kennen van ruim € 56.000.

Vergoeding cao-wijziging 2016

Bij de voorjaarnota 2016 heeft de gemeente Amsterdam besloten om de rekenkamer een vergoeding van € 67.131,38 te verstrekken als tegemoetkoming in de kosten van de gewijzigde cao. Op basis van de gemeenschappelijke regeling Metropool Amsterdam heeft de rekenkamer echter met de gemeenteraden van Amsterdam en Zaanstad een eigen indexeringsregeling afgesproken (CBS-indexcijfers Overheidspersoneel). Dit houdt verband met de onafhankelijke positie van de rekenkamer. De afgesproken indexeringsregeling wordt consequent toegepast. De rekenkamer zal daarom de te ontvangen vergoeding terugbetalen.

Overig

Wachtgeldverplichtingen

De rekenkamer heeft ultimo 2016 geen WW- of andersoortige verplichtingen jegens (ex-)medewerkers.

Creditcards en garanties

De rekenkamer beschikt niet over creditcards en heeft geen garanties verstrekt. Wel hebben de directeur/bestuurder en de medewerkers, overeenkomstig de bij de gemeente Amsterdam in 2015 ingevoerde regeling, een NS-business card voor het maken van dienstreizen met het openbaar vervoer.

Overige gegevens van de jaarrekening

Vaststelling jaarverslag en resultaatbestemming

Op grond van artikel 34 lid 3 van de Wet Gemeenschappelijke regeling dient het bestuur van de gemeenschappelijke regeling de jaarrekening vast te stellen. De vastgestelde jaarrekening wordt aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten ter kennisname gezonden. Tevens ontvangt de provincie deze vastgestelde jaarrekening

Alvorens de directeur/bestuur van de gemeenschappelijke regeling besluit de jaarrekening vast te stellen, wordt de jaarrekening besproken in het Overlegorgaan RMA, waarin vertegenwoordigers van de gemeenteraden van beide deelnemende gemeenten zijn vertegenwoordigd.

Het bestuur van de RMA heeft het jaarverslag 2016 na bespreking in het Overlegorgaan RMA van 9 mei 2017 vastgesteld. Tevens is daarbij besloten om het resultaat 2016 van € 107.274 als volgt te bestemmen:

- 1) Een bedrag van € 53.621 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
- 2) Het resterende bedrag van € 53.653 wordt gereserveerd of verrekend met de gemeenten.

Toevoeging van € 53.621 aan de algemene reserve

Om schommelingen tussen de jaarlijkse onderzoeksuitgaven te kunnen opvangen is een algemene reserve in het leven geroepen. Indien in de toekomst vanwege extra onderzoeksinspanningen er een tekort ontstaat, kan dat tekort uit deze reserve worden gedekt. De rekenkamer heeft in overleg met de accountant als richtlijn voor het maximum voor de Algemene reserve een percentage vastgesteld van circa 15% van de jaarlijkse gemeentelijke bijdragen. Dit percentage is goedgekeurd door het Overlegorgaan RMA. Door € 53.621 toe te voegen aan de algemene reserve komt deze uit op € 300.000 oftewel circa 15% van de jaarlijkse bijdragen. Overigens zijn de reservemiddelen in formele zin eigendom van de gemeenten omdat de gemeenschappelijke rekenkamer geen rechtspersoonlijkheid bezit.

Restantbedrag van € 53.653 wordt gereserveerd of verrekend met de gemeenten

Gelet op de verhouding van de jaarlijkse bijdragen is van het resterende bedrag (€ 53.653) € 48.714 bestemd voor de gemeente Amsterdam en € 4.939 voor de gemeente Zaanstad.

Voor Amsterdam wordt € 8.950 ingezet om de indexering van 0,5% in de eerste begrotingswijziging 2017 te dekken. Het restant van € 39.764 wordt voorlopig beschikbaar gehouden om de externe kosten van het verzoekonderzoek van de gemeenteraad van Amsterdam naar armoede te kunnen dekken. Hierbij gaat het om de kosten van het CBS en de afdeling OI en S van de gemeente Amsterdam voor het verkrijgen en veredelen van relevante statistische gegevens. Voor Zaanstad wordt € 910 gebruikt voor de dekking van de indexering van 0,5% in de eerste begrotingswijziging 2017. Het restant van € 4.039 zal aan Zaanstad worden terugbetaald, tenzij Zaanstad besluit deze middelen in te zetten voor specifiek onderzoek.¹⁸

¹⁸ In het overlegorgaan RMA is besproken dat Zaanstad nagaat of Zaanstad deze middelen wil benutten voor bijvoorbeeld de ondersteuning van de raad door de rekenkamer bij het toepassen van de zogenaamde methode Duisenberg. Deze methode houdt kortgezegd in dat de informatie in begrotingen en jaarrekeningen meer systematisch wordt geanalyseerd door raadsleden die als rapporteur optreden.

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
telefoon 020 25 478 08
info@rekenkamer.amsterdam.nl

